

Skipulagsstofnun
b.t. Sigurðar Ásbjörnssonar
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 13. janúar 2022
UST202111-264/A.Þ.
10.05.00

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – matsáætlun – uppbygging íþróttasvæðis Hauka á Ásvöllum í Hafnarfirði

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar er barst 25. nóvember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda matsáætlun.

Framkvæmdarlýsing

Hafnarfjarðarbær (hér eftir nefndur framkvæmdaraðili) áformar uppbyggingu á Ásvöllum, íþróttasvæði Hauka í Hafnarfirði. Uppbyggingin felur m.a. í sér fjölnota knatthús að stærð 9.900 m² og fjóra æfingavelli. Í heild er svæðið um 16 ha að stærð.

Báðir valkostir sem kynntir eru í matsáætlun eru í samræmi við gildandi aðalskipulag. Valkostur B er í samræmi við gildandi deiliskipulag en skv. matsáætlun hefur verið unnin tillaga að deiliskipulagsbreytingu í samræmi við valkost A.

Íþróttasvæðið á Ásvöllum liggur upp að friðlandinu við *Ástjörn* sem var friðlýst árið 1978 sbr. auglýsingu nr. 189/1978 og fólkvangi við *Ástjörn og Ásfjall* sbr. auglýsingu nr. 658/1996.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að stofnunin hefur áður veitt umsagnir um matsskyldu framkvæmdarinnar og um skipulagstillögur fyrir svæðið.¹

Mat á umhverfisáhrifum

Í umhverfismati verður gerð grein fyrir helstu áhrifum framkvæmdar á eftirfarandi umhverfisþætti: jarðminjar, vatnafar *Ástjarnar*, gróðurfar, landslag og áskýnd, fornleifar, fuglalíf, hljóðvist og útivist.

Samkvæmt framkvæmdaraðila eru helstu áhrifaþættir framkvæmdar umfang mannvirkja, rask, ónæði á framkvæmdartíma og mengun frá vinnutækjum.

Valkostir

Í matsáætlun kemur fram að í umhverfismati verður valkostur A (aðalvalkostur) borinn saman við valkost B (gildandi deiliskipulag) auk þess sem valkostirnir verða bornir saman

---

¹ *U MÁU MSF Ásvellir uppbygging íþróttasvæðis.pdf (ust.is).
Umhverfisskýrsla fyrir deiliskipulag - Ásvellir - Hafnarfjarðarbær.pdf (ust.is) og
Tillaga - breyting á aðalskipulagi Hafnarfjarðar 2013 - 2025 og breyting á deiliskipulagi - íþróttasvæði Hauka - Ásvellir.pdf (ust.is)

við núllkost. Að mati Umhverfisstofnunar er lítil áhersla lögð á samanburð við núllkost en þar sem framkvæmdin hefur ekki áður farið í mat á umhverfisáhrifum er mikilvægt að umhverfisáhrif valkostanna tveggja séu borin saman við núverandi ástand. Að auki er lítil áhersla lögð á umhverfisáhrif æfingavallanna þriggja sem eru fyrirhugaðir syðst á lóðinni en mikilvægt er að metin séu umhverfisáhrif framkvæmdanna á Ásvöllum í heild sinni til að gefa rétta mynd af áhrifunum.

Friðlýst svæði

Líkt og fram hefur komið hér að framan og tekið er fram í matsáætlun liggur fyrirhugað framkvæmdasvæði upp við mörk friðlandsins *Ástjarnar* og fólkvangsins *Ástjarnar og Ásfjalls*. Á vef Umhverfisstofnunar er Ástjörn lýst sem „*einstæðu náttúrufríbærri sem á sér enga hliðstæðu í næsta nágrenni hins nær samfellda þéttbýlis höfuðborgarsvæðisins. Tjörnin og svæðið umhverfis hana einkennist af mjög auðugu gróður- og dýralífi. Þar er t.d. að finna eina flórgoðavarpið á Suðvesturlandi en tegundinni hefur fækkað til muna frá því sem var á fyrri hluta 20. aldar og er flórgoði alfriðuð tegund og á válista. Í tjörninni er mikið smádýralíf sem er þó lítt rannsakað.*“ Ástjörn hefur gegnt og gegnir enn mikilvægu hlutverki í afkomu flórgoðastofnins.

Umhverfisstofnun bendir á að skv. friðlýsingarskilmálum er mannvirkjagerð og jarðrask bannað án leyfis Umhverfisstofnunar. Líkt og fram kom í umsögn stofnunarinnar um matsskyldufyrirspurn framkvæmdarinnar telur stofnunin hættu á að rask nái inn fyrir mörk friðlandsins. Stofnunin telur að enn sé hættu á því og vísar í mynd 4.1 þar sem knatthúsið liggur þétt upp við friðlandið auk þess sem myndir 6.5 og 6.6 hafa ekki verið uppfærðar þar sem mannvirki nær ótvírætt inn fyrir mörk friðlandsins. Ekki er heimil mannvirkjagerð og jarðrask innan friðlandsins nema með leyfi Umhverfisstofnunar.

Auk þess vill Umhverfisstofnun vekja athygli á 54. gr. náttúruverndarlaga en þar segir: „*ef starfsemi eða framkvæmdir utan friðlýsts svæðis, sem leyfisskyldar eru samkvæmt öðrum lögum, geta haft áhrif á verndargildi friðlýsta svæðisins skal taka mið af því við ákvörðun um veitingu leyfis. Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en leyfi er veitt. Setja má skilyrði til að koma í veg fyrir skaða af starfseminni eða framkvæmdum á hinu friðlýsta svæði. Um aðra starfsemi og framkvæmdir gildir aðgæsluskylda skv. 6. gr.*“

Vegna mögulegra áhrifa framkvæmdarinnar á náttúru og upplifun gesta innan friðlýstu svæðanna telur Umhverfisstofnun mikilvægt að metin séu áhrif á verndargildi friðlýstu svæðanna í umhverfismati.

Vatnafar

Í matsáætlun kemur fram að Ástjörn er laukavatn sem er forgangsvistgerð með mjög hátt verndargildi skv. vistgerðaflokkun Náttúrufræðistofnunar Íslands og er á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem þarfnast verndar.

Tjörnin er að mati Umhverfisstofnunar þegar undir töluverðu álagi vegna uppbyggingar mannvirkja umhverfis friðlandið og því viðkvæmt fyrir breytingum á vatnsstöðu þess. Stofnunin telur hættu á að áform um æfingavelli á suðurhluta lóðarinnar geti haft varanleg áhrif á vatnsyfirborð og lífríki tjarnarinnar.

Samkvæmt friðlýsingarskilmálum má ekki breyta vatnsyfirborði Ástjarnar. Því telur Umhverfisstofnun mikilvægt að framkvæmdaraðili útbúi áætlun um vöktun á vatnsyfirborði tjarnarinnar auk viðbragðsáætlunar um aðgerðir sem grípa skuli til verði

vart við breytingar á vatninu. Umhverfisstofnun tekur fram að breytingar umfram það sem telst til náttúrulegra breytinga á vatnsstöðu geta haft umtalsverð áhrif á lífríki tjarnarinnar, m.a. með auknu gruggi, rofi vatnsbakka og áhrifum á gróður og dýralíf.

Í umsögn Umhverfisstofnunar um matsskyldufyrirspurn framkvæmdarinnar frá 14. maí 2021 segir að vísað sé til skýrslu um vatnasvið Ástjarnar frá 2002 og að mati stofnunarinnar sé nauðsynlegt að gera nýjar athuganir á vatnasviði Ástjarnar, kanna hvort breytingar hafi orðið á vatnasviði Ástjarnar frá fyrri rannsóknum og meta sérstaklega áhrif framkvæmdakosta og hugsanlegra mótvægisáðgerða á vatnasviðið.

Í matsáætlun kemur fram að í kjölfar ákvörðunar Skipulagsstofnunar hefur þegar verið hafin vöktun á grunnvatnsstöðu Ástjarnar en mælingar hófust í júní 2021. Umhverfisstofnun fagnar því að grunnvatnsmælingar séu hafnar og telur mikilvægt að þeim verði haldið áfram. Ef vart verður breytinga á grunnvatnsstöðu Ástjarnar umfram það sem telst til náttúrulegra sveiflna skal framkvæmdaraðili upplýsa Umhverfisstofnun tafarlaust.

Að mati Umhverfisstofnunar er nauðsynlegt að fram fari rannsóknir á vatnasviði Ástjarnar og að skýrt sé hver áhrif framkvæmdanna verði, t.a.m. á lekt hraunsins, þar sem breytingar á vatnasviði munu hafa áhrif á allt lífríki, gróður- og dýralíf í tjörninni.

Fuglar

Í Ástjörn er, líkt og fram kemur í matsáætlun, að finna eina flórgoðavarpið á Suðvesturlandi en flórgoði er alfríðuð tegund og er á válista. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að metin séu áhrif aukinnar umferðar, hávaða og lýsingar frá fyrirhuguðu íþróttasvæði á fuglalíf Ástjarnar.

Í matsáætlun kemur fram að fuglasérfræðingur verði fenginn til að taka saman fyrirliggjandi gögn um fuglalíf við fyrirhugað framkvæmdasvæði og Ástjörn og leggja mat á áhrif valkosta. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að óskað sé eftir áliti frá Náttúrufræðistofnun Íslands á áhrifum framkvæmdanna á fuglalíf Ástjarnar.

Lýsing og hljóðvist

Í matsáætlun segir að í umhverfismatsskýrslu verði ekki gert ráð fyrir ítarlegri umfjöllun um áhrif á hljóðvist og lýsingu en gert er í matsáætluninni.

Þó kemur fram í kafla 6.8 um útivist að metið verði hvort valkostirnir breyti upplifun þeirra sem fara um útivistarsvæðið með tilliti til hljóðvistar og ásýndar svæðisins. Umhverfisstofnun telur að meta skuli áhrif framkvæmdarinnar á ásýnd og hljóðvist, bæði með tilliti til fólks og lífríkis. Ljósmeingun, skuggar og hávaði frá íþróttasvæðinu gæti mögulega haft áhrif á þá fugla sem þarna eru sem og á upplifun gesta sem nýta svæðið til útivistar.

Hraun

Í matsáætlun kemur fram að á fyrirhuguðu framkvæmdarsvæði er nútímahraun sem nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Þá segir að báðir valkostir komi til með að raska hrauni og að valkostir verði bornir saman með tilliti til rasks á eldhrauni. Einnig segir að ekki sé talið æskilegt að uppbygging íþróttasvæðis fari fram á öðrum svæðum enda sé búið að skilgreina svæðið sem slíkt í aðalskipulagi.

Umhverfisstofnun minnir á að skv. 61. gr. náttúruverndarlaganna ber að forðast að raska eldhrauni frá nútíma nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst almannahagsmunir.

Samkvæmt nýlegum loftmyndum af svæðinu hefur óhreyfðu hrauni verið raskað þar á undanförunum árum. Þar á meðal er hluti þess hrauns sem er ætlað að varðveita í gildandi og fyrirhuguðu deiliskipulagi svæðisins. Umhverfisstofnun bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. náttúruverndarlaga auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna.

Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal leyfisveitandi, með vísan í 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins.

Þess má einnig geta að leyfisveitanda er heimilt, skv. 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga að binda leyfi þeim skilyrðum sem nauðsynleg eru til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúrufyrirbæri sem verða fyrir röskun.

Niðurlag

Af ofangreindu er ljóst, líkt og fram kemur í ákvörðun Skipulagsstofnunar um matsskyldu framkvæmdar, að helsti áhættuþáttur framkvæmdarinnar er Ástjörn og vatnasvið og lífríki hennar. Mikilvægt er að gerð sé ítarleg óháð rannsókn á áhrifum framkvæmdarinnar á tjörnina.

Virðingarfyllt,

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur

Axel Benediktsson
sérfræðingur